

ΟΜΙΛΟΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ 5^{ου} ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (*)

ΟΜΑΔΑ Α΄

A1

1-ζ, 2-γ, 3-ε, 4-στ, 5-ι, 6-ια, 7-η, 8-θ, 9-β, 10-δ

A2

α. «Πεδινοί»: Μέσα στην εθνοσυνέλευση (1862-1864) συγκροτήθηκαν οι πυρήνες των δύο μεγάλων παρατάξεων, των πεδινών και των ορεινών, όπως ονομάστηκαν. Οι πεδινοί είχαν ως ηγέτη τον Δημήτριο Βούλγαρη, ο οποίος υπονόμει τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς. Με παρεμβάσεις στο στρατό επιχείρησε τη δημιουργία σώματος «πραιτωριανών» για να εξασφαλίσει την παραμονή του στην εξουσία. Εμπόδιο στις επιδιώξεις του στάθηκαν πολιτικές ομάδες και θεσμοί. Ο Βούλγαρης έβρισκε οπαδούς ανάμεσα σ' εκείνους που είχαν διοριστεί παράνομα στο στρατό ή στο δημόσιο, και φοβούνταν μη χάσουν τη θέση τους σε περίπτωση επικράτησης συνθηκών κοινοβουλευτικής νομιμότητας, σε άνεργους πτυχιούχους και στους μικροκαλλιεργητές. [σελ. 77]

β. «Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ)»: Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο έργο της περίθαλψης και αποκατάστασης των προσφύγων που έπρεπε να αναλάβει, ζήτησε τη βοήθεια της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ). Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ, το Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένας αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ), με έδρα την Αθήνα. Βασική αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση. Η ΕΑΠ λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1930. Με ειδική σύμβαση μεταβίβασε στο Ελληνικό Δημόσιο την περιουσία της, καθώς και τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι στους πρόσφυγες. [σελ. 153, 156]

γ. «Ανώτατο Συμβούλιο»: Η προσωρινή εκτίμηση των περιουσιών (των προσφύγων μετά τη Μικρασιατική καταστροφή) έγινε με βάση τις δηλώσεις που υποβλήθηκαν στα κατά τόπους Γραφεία Ανταλλαγής. Οι αιτήσεις των δικαιούχων θα εξετάζονταν από ειδικές επιτροπές προσφύγων, συμπατριωτών των ενδιαφερομένων. Εάν θεωρούνταν ανακριβείς, προβλεπόταν αναθεώρησή τους από ένα Ανώτατο Συμβούλιο. [σελ. 160]

B1

Η παρακμή των ξενικών κομμάτων συμπίπτει με την ανάδειξη μιας νέας γενιάς ανθρώπων με εντελώς διαφορετική νοοτροπία και καταβολές. Οι ηγετικές προσωπικότητες των ξενικών κομμάτων είχαν βιώσει την Επανάσταση και η νοοτροπία τους, τα ιδανικά τους, οι απόψεις τους είχαν διαμορφωθεί στην προεπαναστατική περίοδο. Για την αμέσως επόμενη γενιά, η Επανάσταση ανήκε στην ιστορία. Η γενιά αυτή βίωνε ραγδαίες αλλαγές λόγω των συχνών πολιτικών μεταβολών και της οικονομικής και τεχνικής ανάπτυξης, που ακολουθούσαν πρωτόγνωρους ρυθμούς. Η οικονομική και κοινωνική μεταβολή είχαν ως συνέπεια την εκ θεμελίων μεταβολή της αντίληψης για τη ζωή. Οι άνθρωποι σταμάτησαν να ζουν όπως οι πρόγονοί τους. Αυξήθηκε ο αστικός πληθυσμός, ο οποίος βρισκόταν πιο κοντά στα κέντρα λήψης αποφάσεων και είχε μεγαλύτερη δυνατότητα ενημέρωσης για τις εξελίξεις. Εντυπωσιακή ήταν επίσης και η μείωση των αναλφαβήτων στον ανδρικό πληθυσμό. Η σχετικά γρήγορη διάδοση της παιδείας αύξησε τις κοινωνικές εντάσεις. Οι απαιτήσεις των ανθρώπων αυξήθηκαν. Ακόμη και οι ημιμαθείς άρχισαν να επικρίνουν τις δυσλειτουργίες του κράτους και την καθυστέρηση σε σχέση με τις χώρες της Δύσης, ενώ εντάθηκε η επιθυμία για συμμετοχή στα πολιτικά πράγματα. Η νέα γενιά δεν είχε τις εμπειρίες της προηγούμενης (τουρκοκρατία, επανάσταση, αντιβασιλεία, βοήθεια των Δυνάμεων σε κρίσιμες στιγμές) και αποστασιοποιήθηκε από τις αντιπαραθέσεις που κυριαρχούσαν στην προηγούμενη γενιά και από τα κόμματα που τις εξέφραζαν. [σελ. 75]

B2

Ο Αλέξανδρος Ζαΐμης, έμπειρος πολιτικός, πρώην πρωθυπουργός της Ελλάδας και μετέπειτα Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, ανέλαβε τα καθήκοντά του στις 18 Σεπτεμβρίου 1906. Η πολιτική ομαλότητα επανήλθε στην ταραγμένη Κρήτη και μια νέα περίοδος δημιουργίας εγκαινιάστηκε. Η οικονομία βελτιώθηκε, η δημόσια διοίκηση αναδιοργανώθηκε και καταβλήθηκε ιδιαίτερη φροντίδα για την οργάνωση της δημόσιας υγείας και της παιδείας. Το πιο σημαντικό είναι ότι οργανώθηκε για πρώτη φορά η Πολιτοφυλακή της Κρήτης, δηλαδή ο πρώτος στρατός του νησιού (1907), που εξελίχθηκε σε αξιόλογη δύναμη, όπως φάνηκε αργότερα στους Βαλκανικούς πολέμους 1912-1913. Η παρουσία των ξένων στρατευμάτων κατέστη πλέον περιττή και οι Μ. Δυνάμεις αποφάσισαν να εκκενώσουν την Κρήτη μέσα σε ένα χρόνο, με μόνη εγγύηση την ασφάλεια των μουσουλμάνων της νήσου. Ένα ευχαριστήριο Ψήφισμα της Κρητικής Βουλής (21 Μαΐου 1908) προς τις Μ. Δυνάμεις ήταν η επίσημη πολιτική πράξη της χειραφέτησης της Κρήτης από την προστασία των Μ. Δυνάμεων. Το νησί έπρεπε πλέον να κινείται με τις δικές του δυνάμεις στη διαχείριση του Κρητικού Ζητήματος. [σελ. 216]

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Γ1

[(α) σελ. 43-45, Το αποφασιστικό βήμα ... Ισπανία, Βουλγαρία, Ρουμανία κ.λπ και (β) σελ. 167-168, Για ένα διάστημα ... πατρίδα τους]

Στον ελληνικό χώρο το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη. Η προοδευτική διανομή των εθνικών γαιών που προέκυψαν από τον επαναστατικό αγώνα του 1821-1828 δημιούργησε πλήθος

αγροτών με μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες. Η διεύρυνση όμως του ελληνικού κράτους με τα Επτάνησα (1864), την Άρτα και την Θεσσαλία (1881) έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας.

(α) Το αποφασιστικό βήμα προς την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης έγινε στα ταραγμένα χρόνια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου και του «εθνικού διχασμού». Το 1917 η κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη αποφάσισε την ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης. **Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει και ο Βεργόπουλος, αναφέροντας ότι υπήρξαν αρκετές υποθέσεις σχετικά με την επιλογή της συγκεκριμένης χρονικής στιγμής και ότι πιθανόν να οφείλεται στις ανάγκες που δημιουργήσε ο εμφύλιος πόλεμος. Μάλιστα το γεγονός ότι μια επαναστατική κυβέρνηση είχε εγκατασταθεί στη Θεσσαλονίκη που κυριαρχούνταν από τα τσιφλίκια κατέστησε επείγον το πρόβλημα της οριστικής ρύθμισης του αγροτικού ζητήματος.** Ο στόχος ήταν διπλός: αφενός η στήριξη και ο πολλαπλασιασμός των ελληνικών ιδιοκτησιών γης στις νεοαποκτηθείσες περιοχές και αφετέρου η αποκατάσταση των προσφύγων και η πρόληψη κοινωνικών εντάσεων στον αγροτικό χώρο. Με βάση αυτά τα νομοθετήματα η απαλλοτρίωση των μεγάλων αγροτικών ιδιοκτησιών έγινε δυνατή στα αμέσως μετά τον πόλεμο χρόνια, όταν η ανάγκη αποκατάστασης των προσφύγων βρέθηκε στο επίκεντρο του κρατικού ενδιαφέροντος. **Συγκεκριμένα σύμφωνα με τον πίνακα του Λαμψίδη, οι απαλλοτριώσεις που ξεκίνησαν το 1918 με μόλις ένα κτήμα κινήθηκαν σε χαμηλά επίπεδα το 1920 (63 κτήματα) και το 1921-1922 (μόλις 12 κτήματα).**

Η αναδιανομή που έγινε έφτασε στο 85% των καλλιεργήσιμων εκτάσεων στη Μακεδονία και στο 68% στη Θεσσαλία. Στο σύνολο της καλλιεργήσιμης γης της χώρας το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 40%. Μετά από λίγα χρόνια, κάτω από την πίεση του προσφυγικού προβλήματος, η αγροτική μεταρρύθμιση ολοκληρώθηκε και οδήγησε την αγροτική οικονομία της χώρας σε καθεστώς μικροϊδιοκτησίας. **Σύμφωνα με τα δεδομένα του πίνακα από το 1923 και μετά οι απαλλοτριώσεις φτάνουν τις 642. Σε υψηλά επίπεδα κινούνται το 1924 (271 κτήματα) και το 1925 (290 κτήματα), ενώ από το 1926-1927 αρχίζουν σιγά σιγά να μειώνονται και πάλι (146 και 100 κτήματα αντίστοιχα). Σε αυτά τα επίπεδα έμειναν μέχρι το 1931.** Με τη σειρά της η νέα κατάσταση δημιούργησε νέα προβλήματα. Οι μικροκαλλιεργητές δυσκολεύονταν να εμπορευματοποιήσουν την παραγωγή τους και έπεφταν συχνά θύματα των εμπορών. **Από την «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους» πληροφορούμαστε ότι ο Βενιζέλος υποστήριζε την μικρή ιδιοκτησία πράγμα που ανταποκρινόταν στις επιθυμίες της ανερχόμενης τάξης των επιχειρηματιών. Η μεταρρύθμιση ωστόσο αν και άμβλυσε τις κοινωνικές αντιθέσεις δεν βελτίωσε την κατάσταση των χωρικών και δεν τους απελευθέρωσε από τα χρέη τους. Αντίθετα τα χρέη αυξήθηκαν με μοναδική διαφορά ότι ο τοκογλυφικός δανεισμός των μεγαλογαιοκτημόνων αντικαταστάθηκε από μια λιγότερο επαχθή παρέμβαση.** Για να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση προωθήθηκε η ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας, κρατικών οργανισμών παρέμβασης και παραγωγικών συνεταιρισμών. Το αγροτικό ζήτημα απέκτησε έτσι νέο περιεχόμενο, χωρίς να προκαλέσει τις εντάσεις που γνώρισαν άλλα κράτη της Ευρώπης (Ισπανία, Βουλγαρία, Ρουμανία κ.λπ.).

(β) Για ένα διάστημα η άφιξη των προσφύγων φαινόταν δυσβάστακτο φορτίο για την ελληνική οικονομία. Μεσοπρόθεσμα όμως αυτή ωφελήθηκε από την εγκατάσταση των προσφύγων.

Κατ' αρχήν αναδιαρθρώθηκαν οι καλλιέργειες και η αγροτική παραγωγή πολλαπλασιάστηκε. Σε μία δεκαετία (1922-1931) οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αυξήθηκαν περίπου κατά 50%, η γεωργική παραγωγή διπλασιάστηκε και εξασφαλίστηκε επάρκεια σε σιτηρά. **Ο Γιαννακόπουλος στην «Ιστορία του Νέου Ελληνισμού» αναφέρει ότι από το 1921 ως το 1925 οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αυξήθηκαν σημαντικά, κυρίως στη Μακεδονία και στη Θράκη.** Οι πρόσφυγες εφάρμοσαν την αμειψισπορά και την πολυκαλλιέργεια και στήριξαν το θεσμό της μικρής γεωργικής ιδιοκτησίας. **Συγκεκριμένα εφαρμόστηκαν νέες μέθοδοι, διαδόθηκε η χρήση εργαλείων και μηχανημάτων και πραγματοποιήθηκαν έργα υποδομής.** Η έλλειψη γεωργικών εκτάσεων προς διανομή στους πρόσφυγες υποχρέωσε το κράτος να αναλάβει την κατασκευή μεγάλων εγγειοβελτιωτικών έργων, **τα οποία εκμεταλλεύτηκαν οι πρόσφυγες** κυρίως στη Μακεδονία, και έτσι αυξήθηκαν οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Εισήχθησαν νέες καλλιέργειες ή επεκτάθηκαν οι παλιές (καπνός, βαμβάκι, σταφίδα). **Σύμφωνα με το ίδιο παράθεμα κάποια φυτά που καλλιεργούνταν ελάχιστα όπως ο καπνός, το βαμβάκι, η σουλτανίνα, τα σπωροκηπευτικά κ.λπ. άρχισαν να καλλιεργούνται πιο εντατικά.** Η κτηνοτροφία και η πτηνοτροφία βελτιώθηκαν ποσοτικά και ποιοτικά, **αν και η εξάπλωση της γεωργίας είχε ως επακόλουθο την υποβάθμιση της νομαδικής κτηνοτροφίας.** Τέλος η δενδροκομία, η σηροτροφία και η αλιεία αναπτύχθηκαν από πρόσφυγες που ήταν ειδικευμένοι σε αυτές τις ασχολίες στην πατρίδα τους.

Η αγροτική μεταρρύθμιση που αποφασίσθηκε το 1917 από τον Ελ. Βενιζέλο, ολοκληρώθηκε μετά τη Μικρασιατική καταστροφή υπό την πίεση της αποκατάστασης των προσφύγων ενισχύοντας παράλληλα τον αγροτικό τομέα της Ελλάδας.

ΘΕΜΑ Δ1

[(α) σελ.250, Η κυβέρνηση του Ελευθέριου Βενιζέλου... Αρμενική Δημοκρατία και (β) σελ. 250-251, Η πρόταση του Ελ. Βενιζέλου ... υπέρ του λαού σας]

Η πολιτική που εφάρμοσαν οι νεοτουρκικές κυβερνήσεις έναντι των Ελλήνων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας ήταν εξαιρετικά εχθρική, γεγονός που οδήγησε τους Έλληνες του Πόντου στην απόφασή τους να αγωνισθούν για τη δημιουργία μιας αυτόνομης Ποντιακής Δημοκρατίας. Στην προσπάθειά τους αυτή αναζητήσαν συνεργασίες τόσο από την ελληνική κυβέρνηση όσο και από ξένες δυνάμεις, που δεν είχαν πάντοτε τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

(α) Η κυβέρνηση του Ελευθέριου Βενιζέλου ήταν αρχικά σύμφωνη με τον αγώνα και τις εθνικές διεκδικήσεις των Ποντίων. Στο συνέδριο Ειρήνης όμως στο Παρίσι, που άρχισε το Δεκέμβριο του 1918, ο Ελ. Βενιζέλος πείστηκε από τις συμμαχικές δυνάμεις και δεν συμπεριέλαβε τον Πόντο στο φάκελο των ελληνικών διεκδικήσεων, και, παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των Ελλήνων του Πόντου, συμφώνησε να παραχωρηθεί η περιοχή στην υπό ίδρυση Αρμενική Δημοκρατία. **Στο τηλεγράφημα μάλιστα που έστειλε ο Βενιζέλος στην εθνοσυνέλευση των Ποντίων, αναγνώριζε ότι οι Πόντιοι δεν θα έβλεπαν θετικά τη λύση να συμπεριληφθεί η Τραπεζούντα στο Αρμενικό κράτος. Ωστόσο ο ίδιος θεωρούσε ότι δεν θα ήταν εφικτό να δημιουργηθεί Ποντιακό κράτος και ζητούσε να εξηγηθούν στους αντιπροσώπους οι λόγοι που τον οδήγησαν σε αυτή την απόφαση.**

(β) Η πρόταση του Ελ. Βενιζέλου προκάλεσε μεγάλη απογοήτευση στους Έλληνες του Πόντου, οι οποίοι στα διάφορα συνέδρια που πραγματοποίησαν στο Μπακού, στο Κρασνοντάρ, στο Βατούμ και στη Μασσαλία, διαμαρτυρήθηκαν έντονα για τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης.

Πολλά ποντιακά σωματεία έστειλαν τότε τηλεγραφήματα στο Παρίσι για να μεταπείσουν τον πρωθυπουργό, τον οποίο επισκέφθηκε μάλιστα τον Απρίλιο του 1919 ο μητροπολίτης Χρύσανθος. Σύμφωνα με τον Αγτζίδη, η Κεντρική Επιτροπή των Ποντίων σε έγγραφό της προς την Ένωση Αρμοστεία της Ελλάδος εξέφρασε τη δυσαρέσκεια και την πλήρη αντίθεσή της στην υποταγή του Πόντου στην Αρμενία. Αντιθέτως οι Πόντιοι δήλωναν ότι ήταν αποφασισμένοι να συνεχίσουν τους αγώνες και τις θυσίες τους για την απελευθέρωση του Πόντου από τους Τούρκους. Ο ίδιος ο Χρύσανθος μάλιστα στην επιστολή του προς τον Βενιζέλο, δήλωνε δυσαρεστημένος με τη λύση που πρότεινε ο Βενιζέλος και του ζητούσε να συνεχίσει τις προσπάθειες για την σωτηρία του Πόντου. Μετά τη διεξοδική ενημέρωση που έλαβε ο Έλληνας πρωθυπουργός από τον Χρύσανθο, για το Ποντιακό Ζήτημα, αποφάσισε να ενισχύσει τις προσπάθειες των Ποντίων και έδωσε την έγκρισή του στο μητροπολίτη να συνεχίσει την προσπάθεια ενημέρωσης όλων των πολιτικών που έλαβαν μέρος στη Συνδιάσκεψη. Συγκεκριμένα ο Βενιζέλος στην έγκρισή του προς τον μητροπολίτη Χρύσανθο τον Απρίλιο του 1919, δήλωνε πως είχε ελλιπή στοιχεία και ζητούσε από τον Χρύσανθο να ανοίξει πάλι την συζήτηση για το θέμα του Πόντου, επιτρέποντάς του μάλιστα να τον διαψεύσει, αν τον αντικρούσουν χρησιμοποιώντας δικά του λόγια. Οι περισσότεροι από αυτούς, με εξαίρεση τους Άγγλους αντιπροσώπους, είδαν με πολλή κατανόηση τα αιτήματα των Ελληνοποντίων. Συγκεκριμένα, στην πρόταση του μητροπολίτη να γίνει ο Πόντος ανεξάρτητο κράτος υπό ελληνική εντολή, ο Πρόεδρος των Η.Π.Α. Ουίλσον απάντησε: «Είναι θαυμάσια όσα μου λέτε. Ο Πόντος πρέπει να γίνει ανεξάρτητος. Μίαν ψήφον έχω εις την Συνδιάσκεψιν, αλλά θα την διαθέσω υπέρ του λαού σας».

Η ενημέρωση, λοιπόν, του μητροπολίτη Χρύσανθου στον Βενιζέλο οδήγησε τον Έλληνα πρωθυπουργό να ενισχύσει τελικά τις ενέργειες των Ποντίων για τη δημιουργία αυτόνομου κράτους στο συνέδριο Ειρήνης στο Παρίσι.

(*) Οι ενδεικτικές απαντήσεις συντάχθηκαν από την ομάδα διδασκόντων του Τομέα Ιστορίας του Φροντιστηρίου **αξία** και αποτελούν πνευματική τους ιδιοκτησία.

Η χρήση τους εκτός Φροντιστηρίου, επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Οποιαδήποτε άλλη χρήση ή αναπαραγωγή χωρίς άδεια, μπορεί να επιφέρει τις προβλεπόμενες από το Νόμο κυρώσεις.